

REVISTA ECONOMICĂ

ORGAN FINANCIAR-ECONOMIC

Organul oficial al Asociației Institutelor financiare românești din Ardeal, Banat, Crișana și Maramurăș „SOLIDARITATEA” Sibiu.

Apare odată pe săptămână.

Redacția și administrația: Sibiu, Strada Visarion Roman Nr. 1—3.

Abonamentul pe an: în țară: pentru autorități, bănci și întreprinderi Lei 500.—; pentru particulari Lei 400.—; pentru cooperative, funcționari publici, de bancă și comerciali Lei 300.—. În străinătate Lei 800.—. Taxa pentru inserțiuni: de fiecare □ cm. Lei 6.—

Fondator: **Dr. CORNEL DIACONOVICH.**

Director: **Constantin Popp.**

□

Redactor: **Dr. Mihai Veliciu.**

Sumarul:

Problema creditului românesc în Ardeal. — Jubileul Institutului de credit și economii „Ardeleana”.

Problema creditului românesc în Ardeal

de C. ANGELESCU

fost guvernător al Băncii Naționale a României.

Băncile românești din Ardeal sunt amenințate cu lichidarea și, cu toate stăruințele lor, nu s'a găsit până azi o soluție de a fi ajutate.

Pe tot cuprinsul Ardealului și Banatului, în lupta pe care Românii au purtat-o cu celelalte naționalități, s'au înființat o serie de bănci, create în formă capitalistă, dar cari, în realitate, erau bănci populare românești în serviciul țăranilor și al intelectualilor.

Existența acestora constituia dovada efectivă, că elementul românesc era numărös și că ajutorul intelectualilor și al bisericii naționale a produs acea sforțare de mare energie națională, care a putut să asigure o solidaritate perfectă în mijlocul țăranilor români, punându-le la dispoziție instrumentul necesar pentru independența și dezvoltarea lor economică.

Pe unii i-au ajutat să cumpere pământuri și nu rare au fost cazurile când moșii întregi de ale grofilor s'au parcelat

în favoarea țăranilor noștri, iar pe alții cu aptitudini comerciale i-au ajutat să creeze prăvălii sau mici industrii. Și câți intelectuali au folosit fondurile de ajutor ale acestor institute de credit, pentru învățatură la Pesta sau la Viena!

Dar serviciul cel mai însemnat, pe care l-au făcut aceste instituțiuni a fost crearea instrumentului de păstrare și fructificare a economiilor la îndemâna țăranilor români și spre folosul lor direct, sustrăgând din mâinile băncilor străine capitalul național. Bisericile și școalele române, într'o pilduitoare solidaritate națională, și-au depus fondurile și au îndemnat populațiunea să folosească aceste institute, cari în marea lor majoritate au fost model de cinste și bună gospodărie.

Astfel s'au dezvoltat dintre cele mai mari „Albina” din Sibiu, „Victoria” din Arad, „Timișiana” din Timișoara, „Ardeleana” din Orăștie, „Crișana” din Brad, iar după războiu, Banca Centrală pentru industrie și comerț din Cluj, etc.

Chiar cele mai mici dintre acestea reușiseră să inspire atâta încredere în cercul lor, încât și Românii din America le trimeteau economiile și unele ajunseseră să aibă depozite de fructificare, cari reprezentau de 10—15 ori capitalul lor societar.

După războiu, dezvoltarea lor a mers crescând și trebuie să arătăm că Banca Națională a României le-a sprijinit mult. Astfel că, într'un anumit moment, „Albina”

din Sibiu era cel mai important institut de credit din nouile teritorii.

În greutățile ultimei crize deslănțuite la 1930, aceste bănci de credit popular — afară de mici excepțiuni — au rezistat cu îndârjire și deponenții lor nu s'au grăbit să-și ridice economiile cum s'a întâmplat cu băncile capitaliste din Regat.

S'a verificat, așa dar, caracterul lor de bănci populare și foși au putut să se convingă cât de necesare erau ele țărănilor români și ce mândri erau aceștia de existența instituțiilor lor, mergând până la sacrificiul de a-și pierde economiile, numai să le poată scăpa de urgia crizei economice și a legilor excepționale din ultimul timp.

Legea conversiunii însă le-a dat lovitura de grație, căci nu le-a asimilat — după cum era drept — cu băncile populare din Regat, cari au primit avantajii deosebite pentru acoperirea pagubelor.

Asociațiunea „Solidaritatea” din Ardeal, care reprezintă conducerea morală unitară a acestor instituțiuni pentru directive și apărare, a ridicat cuvânt de alarmă și a pus în discuțiunea publică problema națională a creditului românesc de dincolo de munți.

Am fost totdeauna convins de marea operă națională înlăptuită de băncile ardelenene, precum și de marele interes ca ele să reprezinte și mai departe cetățile economice, cari să ajute dezvoltarea elementului românesc și să reprezinte sprijin și ocrotire aceloră dintre ai noștri, cari au dovedit energie și aptitudini în mișcarea economică. Pentru aceasta am îndrăznit în anul 1931, în calitate de guvernator al B. N. R., să prezint ministrului de finanțe Argetoianu un memoriu, în care, bazat pe situațiunea ce se creia băncilor românești din Ardeal prin legea de conversiune ce se depuse în parlament, am dat sugesiunea să se prevadă finanțarea de către Stat și Banca Națională a creditorilor loviți prin conversiune.

Am arătat, că e drept să se facă conversiunea datoriiilor agricole, dar este drept în acelaș timp, ca pagubele conversiunii să fie suportate de Stat, Banca Națională, și numai în cotă echitabilă și posibilă de către băncile creditoare. Dl

ministru Argetoianu a fost clar-văzător și înțelegător al răspunderii, pe care o purta: a primit sugestia și a prezentat parlamentului o lege, care conținea finanțarea conversiunii. Din nefericire, și partidul liberal, și partidul național-țărănesc au combătut cu înverșunare această finanțare, iar dl Argetoianu a fost nevoit să revină la forma primă a legii de conversiune.

Votarea acestei legi întârziind din cauza dorinței tuturor debitorilor, îndreptățiți sau nu, de a-și micșora datoriile și a-și întârzia plata lor, reglementarea plății vechilor datorii s'a transformat din problemă pur economică în problemă socială, devenind obiect de întrecere și de demagogie între partide.

Dar este curios să vedem, că partidul liberal la 1931 a refuzat finanțarea conversiunii, iar la 1934 n'a reușit să voteze legea decât după ce Statul și Banca Națională au fost obligate să finanțeze o parte din institutele de credit păgubite prin conversiune. Cine rămâne răspunzător atunci, că nu s'a făcut finanțarea la timp și integral?

La 1931, Statul și Banca Națională a României suportau mai puțin decât suportă azi, și nu aveam prăbușirea creditorilor, cu efecte atât de nenorocite în viața economică, socială și chiar națională, după cum vedem că este cazul băncilor românești din Ardeal.

Cu adâncă părere de rău trebuie să constatăm, că interesele politicianiste de partid au fost mai puternice.

Prin legea actuală, băncile populare din Regat au dispozițiuni speciale de ocrotire și sunt finanțate de Stat din fondul pus la dispoziția Băncii Naționale. Însă institutele de credit din Ardeal, deși în fond reprezintă creditul popular și țărănesc, au rămas expuse desființării.

Am dat toate explicațiile de mai sus, pentru ca să învederez oricui adevărul, că creditul românesc din Ardeal reprezintă o problemă de ordin național, iar existența actualelor institute de credit trebuie să formeze o preocupare de căpetenie pentru orice partid politic, ca și pentru Banca Națională a României.

Institutele de credit, cari înainte de războiu au încheșat solidaritatea națională a Românilor, au reprezentat rezistența lor în dezvoltarea economică și

cari au reușit să-și desvolte un cerc economic — fiind admirabil conduse, — nu trebuiesc lăsate pieirii.

Prin urmare, nici nu trebuie să se vorbească de lichidarea acestora și înființarea altora! Ar fi să pierdem contactul cu realitățile!

Această injustiție ar constitui o dovadă de incapacitate, căci până la crearea altor bănci cooperative sau de altă natură, s'ar pierde cercurile economice deja create, iar economiile românești s'ar dirija către băncile străine. Am ajunge să vedem capitalurile noastre folosind minoritarilor, ceea ce ar constitui un dezastru economic național fără precedent în istoria economică a unui neam!

Astăzi, când mișcarea de redresare națională în câmpul economic — cu influențe atât de importante și decisive în direcțiunea politică — s'a produs cu atâtă intensitate, orice guvern este dator să îmbrățișeze problema creditului românesc din Ardeal și să se convingă, că interesele de partid n'au ce căuta în această chestiune.

De zeci de ani, Românii subjugati au reușit să facă educația țăranului pentru economie și bună gospodărie, creind o serie de institute, cari au devenit și cetăți de rezistență națională, și centre culturale în acelaș timp. Iar în 1935 să fie lăsată să se lichideze toată această forță economică?

Prea ar fi mare răspunderea celor ce sunt chemați să conducă destinele neamului și să se îngrijească de viitorul lui.

În memoriul, pe care asociația „Solidaritatea” l-a făcut prin președintele ei, dl Dr. Aurel Vlad, fost ministru de finanțe, s'au dat soluțiuni, cari trebuiesc examinate cu toată atențiunea. *Nu s'a cerut decât credit pe termen lung pentru o sumă de 1.500 milioane, credit restituibil în termen de 17 ani, fără dobândă.*

CE AR FI PUTUT CERE MAI PUȚIN ?

Știu, că la Banca Națională a României există multă bunăvoință și că **FORMULA TEHNICĂ NU VA FI GREU DE GĂSIT.**

Adevărul este acesta :

1. Că institutele de credit din Ardeal sunt în realitate bănci populare aparți-

nând micilor economii fărânești, ale intelectualilor și bisericilor românești;

2. Că alte bănci populare nu se pot ușor înființa;

3. Că orice întârziere în soluționare va produce dirijarea economiilor naționale către băncile sprijinite de capitaluri străine și, deci, vor folosi minoritarilor;

4. Că până la alte înjghebări financiare, aparatul de conducere al vechilor instituții — încercat, cinstit și destoinic — se va distruge;

5. CĂ INCREDEREA ȚĂRANILOR, SDRUNCINATĂ PE TERENUL ECONOMIC, VA FI SDRUNCINATĂ ȘI ÎN DIRECȚIUNEA POLITICĂ, MAI CU SEAMĂ, CÂND ALTFEL S'AU TRATAT BĂNCILE POPULARE DIN REGAT.

Actualul partid, care deține frânela guvernării, își va imputa lipsa de prevedere, care îl face să întârzie soluționarea. Sunt adânc convins, că, față de marea importanță politică, socială și națională a problemei ce ne preocupă, **ORICE GUVERN VA URMA, NU SE VA PUTEA SUSTRAGE OBLIGAȚIUNII DE A FACE DREPTATE ȘI DE A-ȘI FACE DATORIA CĂTRE NOUILE ȚINUTURI** — dacă guvernul actual va mai întârzia soluționarea — **CĂCI ALEGERILE VIITOARE DE PARLAMENT VOR ADUCE ÎN DISCUȚIUNEA PUBLICĂ ȘI ÎN PRIMUL PLAN PROBLEMA CREDITULUI ROMÂNESC DIN ARDEAL ȘI BANAT.**

„UNIVERSUL”.

Jubileul Institutului de credit și economii „Ardeleana”.

În 8 Septembrie a. c. s'a serbat la Orăștie în cadre modeste jubileul de 50 ani al institutului „Ardeleana”.

Accest jubileu, serbat, precum am spus, în cadre absolut modeste, a fost totuși în acelaș timp și un bun prilej pentru a oglindi în fața opiniei publice ceea ce au fost cu adevărat instituțiunile noastre până acum pentru poporul românesc din Ardeal, situația puțin îmbucurătoare, pe care le-au creat-o legile dela 7 Aprilie și 8 Maiu 1934, precum și motivele și argumentele cu rădăcini adânci în viața practică, cari impun menținerea lor și refacerea creditului românesc și în această parte a Țării.

Înainte de deschiderea adunări generale festive toată lumea care a participat la serbarea jubileului a

ascultat serviciul divin și a luat parte la parastasul oficiat în biserica ortodoxă din Orăștie pentru pomenirea sufletelor fondatorilor instituției „Ardeleana”.

După terminarea parastasului părintele protopop Ion Moța a ținut următoarea cuvântare.

Cuvântul părintelui protopop Ioan Moța.

Onorată asistență,
Iubiți credincioși,

Poporul nostru bun, românesc, dacă a putut supraviețui celor aproape două mii de ani, cari au aruncat asupra lui stări vrășmașe de suferințe de-opotrivă cu o punere în mormânt, — și dacă el a răsturnat piatra de pe acel mormânt și s'a înălțat și este astăzi viu și cu fruntea sus peste toți asupritorii de eri, — apoi aceasta are a o mulțumi în vechile vremuri numai **bisericii sale străbune**, care i-a fost toiașul fermecat, pe care s'a răzimat prin veacuri, iar în timpul mai nou **bisericii și școlii sale!**

Acei fii aleși ai lui, cari i-au înțeles sorocul și i-au dorit norocul, — de **biserica** lui, și mai încoace de **școala** lui, au purtat de grije și le-au sprijinit!

Pentru noi Români din Ardeal și Banat, acest cuvânt e adevăr sfânt, ca o pagină din scriptură.

Noi Români din acest oraș, din Orăștie, suntem o oglindă mică, dar fidelă, a acestui trecut al neamului nostru și a dezvoltării lui pe aceste tărâmuri:

La 1848, Dumnezeu, îndurat de rugăciunile credinciosului său popor pentru mântuirea sa, trimite nu numai bisericii noastre ortodoxe, ci întregului neam românesc din Ardeal și Banat, un mântuitor: pe providențialul Andrei baron de Șaguna, care desfășoară o uimitor de vastă și adânc răscolitoare muncă, pentru ridicarea bisericii ortodoxe și a neamului românesc de aici, din starea de jositate în care l-a aflat, când a venit. Acum se începe munca cea mare și izbăvitoare: Șaguna chema, poporul îl asculta!

Iar printre cei mai buni ascultători ai chemărilor lui Șaguna, îi găsim pe românii din Orăștie! Ei își încordară toate puterile pentru a se ridica, treptat-treptat, pe pozițiile de cultură și deșteptare de tot felul, la care Șaguna îi chema.

Și au avut acești Români din Orăștie mâna lui Dumnezeu peste ei. Căci din mijlocul lor începură a se ridica bărbați de seamă, cari se puseră în slujba celor două așezăminte, celor 2 pârghii: **Biserica și Școala**, cari ne sprijineau neamul. Iată, printre altele, o dovadă:

La 1885, acum 50 de ani, se ridică în Orăștie o mână de oameni, din cei mai însuflețiți și insuflați de Dumnezeu, cari înțeleseră, că idealul cel mare: ridicarea unui popor la cultură prin cultură, se face prea greu fără un bun temelie material și de aceea ei își ziseră: **Impreuna-vom idealul cu realul**, și ajutane-vom cu puterea materiei atingerea idealului!

In acest scop ei înființară în orașul Orăștie banca „Ardeleana” ca mijloc de ajungere la putere materială, care să le fie ajutor pentru înălțarea spre lumină și învățătură neamului.

In nobila lor dorință, ei puseră chiar în Statutele așezământului ce înființară, hotărârea lor. Ei rânduiră, că, pe lângă partea de câștig dată întemeietorilor băncii, acționarilor, ajutându-i să ajungă ca singuratici la un spor de bunăstare, — un bun procent din câștig să se dea **pentru scopuri culturale și de binefacere**, ajutând școli și biserici din cuprinsul hotarelor în cari lucra banca. — **Iar pentru școala noastră primară principală din acest oraș**, un fel de Școală-model pentru ținut, puseră în statutele băncii articol, ca ea să fie mai special decât altele ajutată, cu o parte din venitul Fondului de rezervă general al băncii.

Și școala noastră cea cu 4—5 învățători putu trăi astfel neatârnată și putu înflori ca vatră de cultură națională, storcând lauda chiar a Inspectorilor școlari străini, cei fără bunăvoință pentru noi. Cu ajutorul acesta, foarte prețios, școala noastră din Orăștie, fu luminătoarea plină de dar a poporului nostru din acest oraș, ba și din jur.

Iar în jurul Băncii trăia un număr îmbucurător de familii românești independente, neatârnată de domniile zilei. Capii lor erau și îndrumători cinstiți și curagioși în toate mișcărilor, frământările și luptele noastre naționale.

Iată cum întreită slujbă împlinea banca românească în mijlocul poporului nostru: îl ajuta în câștigarea de cultură, îi sprijinea biserica și îi dădea o pleiadă de bărbați înainte-mergători în luptele naționale.

Iar dacă noi Români de aici ne putem mândri cu acest trecut și cu al lui progres, — e, că institutul „Ardeleana” a avut în fruntea sa chiar dela întemeiere directori-îndrumători tot de mâna întâia, luminați, însuflețiți pentru binele obștesc, desinteresați.

Timp de 25 ani „Ardeleana” a avut în fruntea ei pe bărbatul de toți stimat și ascultat: **Dr. Ioan Mihău**. Iar acest suflet rar și cuminte departe văzător în viitor, ținea mult la aceea, ca pe ramurile mândrului copac ce era banca cu sănătoasă dezvoltare sub conducerea lui, să anine mereu, din vreme, câte-o podoabă de mare preț, care să-i ducă strălucirea și bunul nume până departe: așezăminte naționale și culturale, întemeiate sau susținute de bancă, precum: Casina Română, Reuniunea Economică, Reuniunea Meseriașilor, Burse pentru tineri la școli de specializare în agricultură, Sală de spectacol etc.

Și voia lui Dumnezeu care ne-a iubit, a fost ca acest luminat conducător să fie urmat în scaunul său, de diriguitori cu gânduri și simțăminte tot așa de superioare ca și ale lui, în persoanele dlor **Dr. A. Vlad, Ion I. Lapedatu și Dr. Octavian Sglimbea**,

— cari ținură cârma institutului înălțată la fel, spre marile idealuri românești, ca și marele lor înaintaș.

Și pentru că Dumnezeu răsplătește munca dreaptă, avurăm noi, Românii Orăștieni și fericirea de a vedea pe atâția dintre bărbații de frunte a vieții noastre de obște, chemați și înălțați la locuri, cari de le-au făcut și le fac onoare lor, ne-au făcut și ne fac și nouă:

Așa, pe unul care aci între noi a stat ca slujbaş al culturii, în scaunul de Director al Școlii noastre primare, îl văzurăm săltat de sorocul său în scaunul de Întâi Patriarh al României: e **Dr. Miron E. Cristea**, fost învățător-director la Orăștie, — pe alt fruntaș al culturii și bisericii noastre de aici, fost administrator protopopesc, îl vedem azi ca venerat Episcop al Clujului, e **Prea S. Sa Nicolae Ivan**, — pe un fost Director al „Ardelenii“ îl vedem stând cu multă demnitate în înaltul scaun de Director la Banca Națională a României, e **dl Ion I. Lapedatu**, pe alt Director și diriguitor al „Ardelenii“ îl văzurăm poftit de 2 ori în scaunul de Ministru al țării, odată ca Ministru al Cultelor, al Bisericilor, e **dl Dr. Aurel Vlad**, al 4-lea fu chemat din modesta Orăștie, în orașul-capitală a Ardealului, la Cluj, la o bancă mult mai puternică și cu mare rost, e **dl Dr. Octavian Sglimbea**, — iar întâiul Director al Băncii, strălucește în Cartea de aur a neamului, ca mare mecenat al Românilor: **Dr. Ioan Mihu**.

Iată pentruce, Onorată asistență și iubiți credincioși, azi, când „Ardeleana“ împlinește 50 de ani dela întemeierea ei, și se uită asupra drumului străbătut și a roadelor muncii sale, — și când noi preoții am fost chemați să slujim un pios și recunoscător parastas pentru întemeetorii și conducătorii cei trecuți la cele veșnice ai băncii, — n'am îmbrăcat haină neagră de adâncă jale, ci cele mai strălucitoare haine, pe cari ni le îngăduie Sf. noastră biserică, — pentrucă, din acest prilej iubiți ascultători, nouă un ochiu ne plânge, iar altul ne râde: plânge un ochiu al nostru, pentru trecerea timpurie dela noi a prea vrednicilor fruntași răposați, — dar celalalt ochiu ne râde, văzând câtă cinste au adus peste noi fruntașii acestei bănci, prin pozițiile pe cari și le-au eluptat în viața de obște a României mărite.

„Ardeleana“ este oglinda, mică dar fidelă, a activității și a binefacerilor ei, ca și de altfel a tuturor băncilor românești din Ardeal și Banat. Gândindu-ne la faptele lor de bine, noi vedem că bănci ca „Albina“, „Ardeleana“, „Casa de păstrare“ din Săliște sau „Crișana“ din Brad, — n'au fost atât de mult bănci în înțelesul de rând al cuvântului, cât au fost fântâni din cari curgeau izvoare de apă vie pentru viața poporului nostru românesc din aceste părți, dând viață culturii românești, întărind și ocrotind biserică românească și viața națională, peste tot!

„Ardeleana“ noastră își încheie întâia jumătate de veac, cu un strălucitor șirag de fapte culturale și

creștinești bune, pentru cari Dumnezeu să dea dulce odihnă sufletelor făptuitorilor acelor cari au trecut dela noi, — iar jumătatea a doua de veac, cunoscând noi vrednicia celor ce mai trăesc dintre conducătorii ei, ne dă cele mai bune nădejdi, că ajutată și de mâna tare și generoasă a „Băncii Naționale“ la care avem un atât de prețios sprijinitor, — „Ardeleana“ o va începe cu o nouă faptă de bine, ce va chiar covârși pe celelalte, ajutându-ne puternic, ca să trecem din această prea modestă casă de închinare lui Dumnezeu, într'o biserică nouă și măreață, vrednică de acest neam românesc și de biserică noastră ortodoxă din acest oraș!

Pentru aceea, rugăm pe bunul Dzeu, ca celor vii dintre conducătorii și binefăcătorii „Ardelenii“, să le dea, din prilejul acestui jubileu al ei, viață vrednică de înaintașii lor, buni Români și buni creștini, și să-i întărească în dorința lor de a-i urma pe calea marilor înfăptuiri, — iar sufletelor celor răposați, pe cari cu evlavie le-am pomenit aici, așezarea în locurile cele luminoase și odihnă dulce să le dăruiască, — Amin!

Părintele-protopop Ion Moța, om de inimă, bun român și vechiu luptător naționalist, și-a rostit cuvântarea vădit emoționat. Cuvintele sale — cuvinte de preot vrednic și credincios slujitor al bisericii și neamului său — au răsunat din pragul sfântului altar cu accente de durere stăpânită pentru marile încercări peste cari abia și numai în parte am trecut, dar în acelaș timp aceste cuvinte nu au uitat să picure în sufletele tuturor celor de față credința tare în zile mai bune.

Și preotul îmbrăcat în odăjdii a înfrățit și cu viu graiu cele trei mari forțe ale neamului nostru din cuprinsul Ardealului, pe cari faptele le-au legat în cursul timpului în mănunchiu strâns, pentru totdeauna: Biserica, Școala, Instituțiile de credit.

Adunarea generală festivă.

După terminarea serviciului religios s'a ținut adunarea generală festivă.

Neputând lua parte în persoană, P. S. S. Episcopul Nicolae al Feleacului, Vadului și Clujului, a trimis următoarea scrisoare:

Onor. Direcțiuni

„A R D E L E A N A“

Orăștie.

Mulțumind pentru invitarea ce imi faceți de a lua parte la ședința festivă a institutului D-voastre ce se ține Duminecă în 8 Septembrie, cu multă părere de rău sunt nevoit a renunța la plăcerea aceasta. Ași fi avut prilej să convin cu fruntașii și conducătorii institutului Orăștiei unde odinioară și eu am pus o parte din sufletul meu, cu distinșii inițiatori ai fericirilor Dr. Ioan Mihu și Dr. Avram Tincu, — cari au fost primii

fondatori ai institutului, cunoscut ca solid, real și întocmit pentru ajutorarea și ridicarea economică și culturală a țăranilor din acest ținut, țărani, pe cari nu i-au întrecut nici cei din jurul Brașovului, nici din jurul Sibiului în onestitate, cinste și hărnicie, țărani din mijlocul cărora au ieșit atâția fii aleși ai neamului nostru, dintre cari Aurel Vlaicu, fiu de țăran din Binfinți, care prin talentul lui a împodobit Istoria Ardealului cu un nume cum n'a dat altă parte din părțile Ardealului din trecut.

Vă trimit deci salutul meu, Bindecuvântarea mea Arhierească și Vă rog să mergeți înainte pe drumul trasat de înaintași și să respectați pe cel ce a ridicat la mare cinste națională al nostru steag tricolor — pe câmpia dela Dobra, atunci, când era o temeritate să te pui în luptă cu cutropitorii noștri de veacuri.

Cluj, la 4 Septembrie 1935.

Al vostru credincios
Nicolae Iuan,
Episcop.

Dl Antoniu Mocsonyi, care deasemenea a fost împiedecat să ia parte personal la serbarea jubileului, a exprimat dlui președinte Dr. Aurel Vlad, prin dl Iosif Albon, dir. gen. al Băncii Victoria din Arad, cele mai călduroase urări de bine pentru institutul „Ardeleana“.

La adunarea generală festivă primul a luat cuvântul dl Dr. Aurel Vlad, fost ministru, președintele institutului „Ardeleana“.

Cuvântarea dlui Dr. Aurel Vlad.

*Stimați oaspeți,
Domnilor acționari,*

Împlinindu-se 50 de ani dela înființarea institutului de credit „Ardeleana“, Consiliul de administrație — cu toată criza prin care trecem și tocmai fiindcă fără vina noastră ne aflăm în această criză — a aflat cu cale să convoace această adunare generală pentru a sărbători acest eveniment.

Trecutul instituțiilor de credit ardelenice este cea mai bună dovadă, că aceste așezăminte în majoritatea lor au luat ființă pentru a servi interesele economice și culturale ale unui neam obidit, dar pătruns în toate fibrele sale de convingerea, că numai prin realizarea aspirațiilor sale naționale își poate asigura existența și viitorul.

Din acest motiv aceste instituțiuni nu și-au restrâns activitatea numai pentru a oferi țăranimei credite eftine și a chivernisi rodul și prisosul lor de muncă, ci au sprijinit din belșug în mod conștient și permanent biserica, școala și toate acțiunile românești.

Cu sprijinul acestor bănci s'a înfăptuit o viguroasă și rodnică operă de împroprietărire a țăranimei

române în așa măsură, încât conform statisticii oficiale a vechiului regim între toate popoarele din vechea Ungarie, poporul român dispunea proporțional de cele mai multe proprietăți și gospodării țărănești.

Institutul nostru, înființat acum o jumătate de veac de bărbați prevăzători în frunte cu Dr. Ioan Mihu în orașul Orăștie, așezat la marginea așa numitului „Fundus-Regius“, mulțumită conducerii înțelepte și spiritului gospodăresc a țăranimii din acest jur, a ajuns în scurt timp să dea primul institut de credit în acest județ și să-și mențină această poziție până în zile de azi, contribuind în largă măsură la emanciparea economică, la ridicarea culturală și afirmarea politică a Românilor din acest județ.

Cu sprijinul financiar al „Ardeleniei“ populația românească a orașului și a întregului jur a cumpărat sute de moșii, și-a zidit și cumpărat case, și-a creat instituții economice, culturale și sociale, asigurându-și majoritatea și preponderanța chiar și în oraș.

Biserica, școala, și preoții români din Orăștie, mulțumită sprijinului primit dela „Ardeleana“, și-au putut păstra nu numai existența, dar și independența față de organele statului potrivit aspirațiilor noastre, putând refuza congrua și subvențiile darnice oferite de statul maghiar.

Dealțul aproape toate băncile românești din Ardeal au procedat la fel, de aceea vechea stăpânire ne privea ca pe niște focare primejdioase ale iredenței române.

Astfel băncile române din Ardeal și-au împlinit în măsură mult mai largă și cu rezultate mai binefăcătoare pentru teritoriile subjugate rolul, pe care l-au avut băncile populare din Vechiul Regat.

Bazați pe acest trecut, avem toată îndreptățirea a cere, iar statul și Banca Națională a României au obligațiunea de a ne da tot concursul și ajutorul, pentru a ne putea împlini misiunea și în viitor, conduși de același spirit și pătrunși de tradiția moștenită dela înaintași spre binele neamului și al Țării.

Având fermă speranță, mai mult: nutrind nestrămutata convingere că Statul Român și Banca Națională a României vor trata cu toată bunăvoința problema băncilor românești din Ardeal, deci și a Ardeleniei, și fiind siguri că nu vom fi lipsiți nici de concursul domnilor acționari și a tuturor Românilor conștienți din acest colț de țară, salutând atât pe distinșii oaspeți cari prin prezența lor au onorat această adunare, cât și pe ceilalți asistenți, declar adunarea generală festivă deschisă.

Cuvântării dlui Dr. Aurel Vlad i-a urmat raportul bine documentat și îngrijit redactat al dlui Dr. Cornel Mihailă, directorul — substitut al Ardeleniei, care raport cuprinde datele mai însemnate asupra activității instituției în cursul celor 50 ani de existență ai săi.

Darea de seamă asupra activității băncii „ARDELEANA“, din prilejul împlinirii a 50 ani de activitate.

I.

Cuvânt introductiv. — Un scurt istoric.

La 1 August a. c. Banca „ARDELEANA“ a împlinit 50 de ani de activitate. O jumătate de secol de viață pentru o bancă românească din Transilvania este un eveniment economic și financiar ce iasă din comun și se cuvine să ne oprim puțin asupra lui. Împlinirea unei perioade de activitate de o jumătate de secol este pentru banca „ARDELEANĂ“ un prilej de reculegere, un moment de cercetare retrospectivă a drumului parcurs, o verificare a rezultatelor obținute și totodată o ocazie de a trasa drumuri de urmat pe viitor.

În cadrul acestei expuneri ne este imposibil a intra în amănunte, a desfășura cifre, a enumăra date, ne vom mărgini a aminti numai părțile esențiale din trecutul de o jumătate de secol a băncii „ARDELEANA“ din care să reiasă totuși cum a înțeles acest institut să-și îndeplinească misiunea.

Organizarea de credit a Românilor din Ardeal, este de dată mai recentă, față de popoarele conviețuitoare Sași și Unguri. Subjugați politicește, nici pe teren economic nu ne-am putut afirma.

Abia după dualism, în anul 1867, — primind Românii din Ardeal unele drepturi politice — încep să se afirme și prin realizări practice, pe teren economic.

Conducătorii Românilor de pe aceste vremuri dându-și seama de foloasele ce le aduc băncile ca factori în măsură a contribui la îmbunătățirea economică a unui popor, i-a preocupat deaproape înființarea de bănci românești.

Nici intelectualii Români din Orăștie nu erau streini de această preocupare. Grupați în jurul școlii și a celor două biserici românești din Orăștie, își dădeau seama de importanța băncilor și erau preocupați de înființarea unui institut de credit în Orăștie, cu ajutorul căruia să poată scăpa elementul românesc de sub jugul cămătarilor streini și să-i ajute să se ridice economic, convingși fiind că odată situația economică a românilor îmbunătățită, va aduce după sine înaintarea pe teren cultural, social și politic.

Trecerea dela dorințe la fapte se întâmplă abia în anul 1885 la 1 August, după ce o conferință intimă convocată de regretații Dr. Ioan Popu și Dr. Ioan Mihu pe data de 22 Martie 1885 și în o conferință generală ținută la 15 Maiu acelaș an se hotărăște înființarea băncii „ARDELEANA“, iar în 26 Maiu a aceleiași an într'o adunare generală de constituire, se semnează

capitalul social de 40.000 Florini prin stăruințele fondatorilor: Dr. Ioan Mihu, Samoilă Pop, Ioan Mihaiu, Ioan Lăzăroiu, Laurean Bercian, Gheorghe Baci și Dr. Stefan Erdélyi.

În timpul înființării băncii „ARDELEANA“, ca număr Românii erau frumos reprezentați în Orăștie, dar pe teren cultural și social erau mult inferiori Ungurilor și Sașilor, economiceste erau aserveți cu totul elementului strein. Ocupația principală a românilor era agricultura, meseria și negoțul, cu excepția câtorva meseriași și a câtorva comercianți și tot atâția crișmari, restul era în mâni streine. În ce privește creditul, cu toate că pe piață erau două bănci minoritare: „Vorschussverein“ și „Cassa de păstrare“, Românii erau în cea mai mare parte serviți de cămătari, cărora le plăteau camete uzurare. După monografia dlui Lapedatu, fostul Director al băncii „ARDELEANA“, azi administrator-delegat al Băncii Naționale a României, după 10 Florini luați cu împrumut, se plătea camătă o ferdelă veche de grâu sau 8 Litre de must.

În astfel de împrejurări era greu românilor să se folosească de credit pentru a ajunge o situație economică mai bună, iar ideea înființării băncii „ARDELEANA“, a fost una dintre cele mai fericite și realizarea ei la 1 August 1885 a fost de o mare însemnătate pentru populația românească din acest colț de țară. Înființarea băncii „ARDELEANA“ corespundea unei nevoi reale, mărturie ne stă trecutul acestui institut și dezvoltarea pe care a luat-o.

II.

Evoluarea capitalului social.

Înființată banca „ARDELEANA“ cu un capital social de 40.000 Florini, în scurt timp se dovedește a fi prea mic pentru a satisface toate cererile de împrumut, astfel fiind Direcțiunea se vede nevoită a ridica capitalul social în mai multe rânduri, pentru a putea satisface cererile de împrumuturi și pentru a menține capitalul social în raport cu depunerile și cu afacerile în stăpânirea cărora a ajuns.

Sub presiunea acestor necesități banca „ARDELEANA“ și-a mărit capitalul social în mai multe rânduri. Astfel la doi ani după înființare în anul 1888 capitalul social este sporit la suma de 75.000 Florini. „ARDELEANA“ a mai făcut urcări de capital în anii următori:

În 1893	capitalul social este urcat la	100.000	Cor.
În 1896	„ „ „ „	150.000	„
În 1897/98	„ „ „ „	200.000	„
În 1908/9	„ „ „ „	1.000.000	„

cu acest capital banca „ARDELEANA“ rămâne până după războiu. Odată războiul terminat, hotarele nedrepte căzute, Români Ardeleni ajunși liberi politicește, era natural ca și pe teren economic să înceapă o nouă eră de prosperare și consolidare. Banca „ARDELEANA“ pentru a fi de acord cu nouile împrejurări, și a corespunde necesităților, se vede nevoită a urca capitalul social prin mai multe emisiuni până la suma de 20.000.000 Lei cât are astăzi. Urcările de capital în acest interval de timp s'au făcut în anii :

In 1919	capitalul social s'a urcat la	3.000.000	Cor.
In 1925	„ „ „ „ „	5.000.000	Lei
In 1928	„ „ „ „ „	15.000.000	„
In 1929	„ „ „ „ „	20.000.000	„

Toate emisiunile băncii „ARDELEANA“ au fost sem-nate de public ca o dovadă de încredere de care s'a bucurat întotdeauna banca „ARDELEANA“.

III.

Fondurile de rezervă.

Mijloacele proprii ale unei bănci pe lângă capitalul propriu, îl formează și fondurile de rezervă. Conducătorii „ARDELENI“ dându-și seamă că activitatea unei bănci desfășurându-se în timp, trebuie să fie gata a face față ori-căror împrejurări, au dat o deosebită atențiune fondurilor de rezervă. Ca un fir roșu se desprinde din activitatea băncii „ARDELEANA“ preocuparea de-a o întări, de-a o consolida prin formarea de fonduri de rezervă.

Augmentarea fondurilor de rezervă a fost stato-rită prin statute, dar pe lângă cotele stabilite de statutele băncii de 10—15% la sută din venitul net, fondurile de rezervă au fost augmentate și cu alte izvoare de venit dividende neridicate, taxele de transcriere de acții, cu ajiul a diferitelor emisiuni și cu alte venituri ocazionale. Astfel se explică că aceste fonduri au ajuns dela Cor. 104 câte au fost la finea anului 1886 la suma de 5,213.238 Lei în anul 1931 și la frumoase fonduri latente. Datorită acestor fonduri de rezervă deschise și latente, banca „ARDELEANA“ a fost în situația să acopere cu fonduri proprii peste 15,000.000 Lei pierderi din conversiune.

Acumularea de fonduri deschise și latente este o dovadă a prudenței cu care s'a lucrat la banca „ARDELEANA“. Iată câteva cifre despre urcarea fondurilor de rezervă :

In 1890	erau Florini	17,465'18
In 1895	„ „	162.009'73
In 1900	„ Cor.	295.986'77
In 1905	„ „	330.423'48
In 1910	„ „	748.823'37
In 1915	„ „	761.000'—
In 1920	„ „	1.603.691'49
In 1925	„ Lei	1.200.942'17

In 1930	Lei „	4.839.025'—
In 1931	„ „	5.213.308'—
In 1934	„ „	1.052.259'—
In 1935 la 30 Iunie	Lei	1.136.470'—

IV.

Angajamente.

În afară de mijloacele proprii, banca „ARDELEANA“, ca orice institut de credit a recurs și la mijloace streine.

Depunerile și conturile-curente au fost căile principale de aprovizionare cu capital străin. Depunerile la banca „ARDELEANA“ datorită încrederii de care s'a bucurat, au înregistrat o continuă urcare, excepții trecătoare au fost în anii 1901 când s'a înființat o nouă bancă românească în Orăștie, în 1909 când au fost folosite la urcarea de capital, în 1913 și 1914 când s'a început războiul mondial și a anilor de criză și conversiune începând cu anul 1931.

Iată urcarea depunerilor din 5 în 5 ani :

In 1886	erau Florini	87.005'60
In 1890	„ „	341.276'39
In 1895	„ „	628.462'08
In 1900	„ Cor.	2.062.240'38
In 1905	„ „	2.743.043'22
In 1910	„ „	3.426.887'93
In 1915	„ „	3.435.862'29
In 1920	„ „	10.440.957'78
In 1925	„ Lei	26.749.236'43
In 1930	„ „	62.160.095'—
In 1935 la 30/VI	depuneri noi	1.061.156'—
In 1935 „ „	dep. int. în conv.	21.281.055'—

cota redusă.

Această creștere continuă a depunerilor până în anii de criză și conversiune se datorește faptului că banca „ARDELEANA“ a fost în totdeauna în situația de a plăti fără nici o greutate depunerile, spre mulțumirea deponenților.

Interesele plătite la depuneri au fost potrivite, amăsurat împrejurărilor. Nici când banca „ARDELEANA“ n'a fugit după depuneri, acordând interese exagerate, din contră atunci când celelalte bănci pentru a atrage depunerile au acordat interese prea mari la depuneri, banca „ARDELEANA“ a bonificat cu 2—3% la sută mai puțin. În schimb banca „ARDELEANA“ a acordat totdeauna cu 1—3% la sută mai mult la depunerile făcute de școli, biserici și fondurile culturale, față de celelalte depuneri.

Încrederea în bănci a fost în mare parte nimicită în urma crizei și a legilor de conversiune. Cu toate acestea, datorită solidității Băncii Ardeleana, publicul a început s'o onoreze din nou cu încrederea sa, făcând depuneri noi. Astfel, banca „ARDELEANA“ este în situația de a înregistra, la data de 30 Iunie 1935, depuneri noi peste un milion. Este fără îndoială un în-

ceput modest, dar nu mai puțin îmbucurător și semnificativ pentru împrejurările de azi.

Pe acest teren va trebui lucrat mult, atât în particular, cât și Statul, pentru a obișnui publicul să revină la bunul obicei de-ași economisi și de-ași scoate din saltea și alte ascunzișuri, numerarul, pentru a-l face depuneri și a-l pune astfel la dispoziția economiei naționale.

Un alt izvor însemnat de credit pentru „ARDELEANA” a fost reescontul. Legături de reescont mai strânse și mai însemnate a ținut din primii ani de activitate cu banca „ALBINA” din Sibiu, cu banca Austro-Ungară, iar după unire cu Banca Națională a României.

Iată câteva cifre cu privire la reescont:

In 1888	Florini	74.847·24
In 1890	„	33.062—
In 1895	„	170.249·25
In 1900	Cor.	346.558·60
In 1905	„	623.195—
In 1910	„	1,408.668·10
In 1915	„	539.644—
In 1920—la 1924	a apelat la reescontul B. N. R.	
In 1925	Lei	2,030.300—
In 1930	„	13,220.100—
In 1933	„	22,881.400—
In 1935 30/VI	5,404.440—	neintrate în conv.
In 1935 30/VI	17,688.040—	intrate în conv.

Vorbind de reescont, ne ținem și cu această ocazie a mulțumi institutului central de emisiune pentru sprijinul ce ni l-a dat, care ne-a fost de un real folos îndeosebi în ultimii ani de criză.

Banca „ARDELEANA” a avut și are angajamente în sume mai mici la depozite de cassă și la diverse conturi creditoare.

V.

Plasamente.

Banca „ARDELEANA” fiind o instituție într-o regiune eminentă agricolă, plasamentele poartă pecetea acestor împrejurări. Marea majoritate a împrumuturilor acordate sunt agricole. Comisia de arbitraj pentru judecarea capacității de plată a băncii „ARDELEANA” a stabilit că peste 90% la sută din plasamentele Ardelenei sunt agricole și numai restul sunt plasamente la comercianți, meseriași și orășeni.

Principalele ramuri de afaceri sub care au fost plasate împrumuturile băncii „ARDELEANA” sunt: sconturi, împrumuturi cambiale cu acoperire ipotecară, împrumuturi ipotecare, conturi-curente și în măsură mai mică împrumuturi pe obligații cu chizeși și împrumuturi pe lombard.

În afară de aceste operații banca „ARDELEANA” a escontat cu dobânzi mai mici cambii de a băncilor din apropiere. Astfel: de a băncilor „Cugireana” din Cugir, „Agricola” din Hunedoara, „Pruna” din Ilia, „Geogeană” din Geoagiu.

Iată câteva cifre arătând dezvoltarea plasamentelor principale ale băncii:

		Împrumut. cu		
	Scont	acop. ipot.	Ct.-curente	
1886	Fl.	100.177—	21.346—	
1890	„	248.466·36	177.554·25	1.750·16
1895	„	410.317·68	376.473·05	
1900	Cor.	1,157.550·30	1,081.798·36	42.682·14
1905	„	1,762.106·59	1,284.058·02	99.068·52
1910	„	2,376.938·17	3,037.699·90	441.240·67
1915	„	1,639.922—	2,286.758·18	202.713·46
1920	Lei	996.944—	391.962·26	7,375.931·87
1925	„	9,204.698—	8,975.349·01	13,473.746·87
1930	„	58,645.637—	17,345.786—	20,144.965—

La 30/VI 1935 situația este următoarea:

Portofoliu scont:

Cambii cu giranți și garant. cu hip.	5,069.548—
Cambii de circulație reescontate	6,607.265—
Cambii de circ. reesc. intr. în conv.	16,423.040—
Debitori	2,543.847—
Debitori benef. de legea conv. cota red.	32,546.821—

Dobânzile cu care a lucrat banca „ARDELEANA” au fost aproape totdeauna cu 2—3% la sută mai scăzute decât la alte bănci din provincie. În timp ce unele bănci luau peste 30% la sută dobândă, la banca „ARDELEANA” cea mai mare dobândă la cambiile comerciale a fost 24% la sută și și acestea pe timp scurt.

Dacă ținem seamă că întabulările și diverse acte făcute de institut în legătură cu acordarea de împrumuturi erau aproape gratuite și că în cazuri de proces, speșele advocaționale erau asemenea reduse, putem afirma, fără a putea fi desmințiți, că banca „ARDELEANA” a fost cel mai ieftin izvor de credit din județul Hunedoara.

VI.

Filiale și participațiuni.

Pentru o mai bună ajutorare cu credit a elementului românesc din diverse centre din județ, banca „ARDELEANA” a înființat sucursale. Astfel în anul 1906 înființează o sucursală la Vințul de jos, în anul 1910 înființează sucursala din Petroșeni, în anul 1922 transformă „Geogeană”, afiliată băncii, în sucursală, iar în anul 1929 înființează o sucursală la Deva.

În afară de înființare de filiale, banca „ARDELEANA” a participat cu capital însemnat și la unele bănci din provincie, ca „Șoimul” din Uioara, „Geogeană” din Geoagiu, „Pruna” din Ilia, „Agricola” din Hunedoara și Banca „Ilia Mureșană” din Ilia.

VII.

Efecte publice.

Banca „ARDELEANA” a făcut plasamente și în efecte publice și acțiuni de ale întreprinderilor parti-

culare. Aceste plasamente le-a făcut din două motive: pentru a-și creia disponibilități în cazuri de mare urgență și a răspunde unei îndatoriri naționale față de Stat, când acesta a făcut apel la semnare de împrumuturi de stat. Iar pentru a sprijini înființarea și mărirea de institute românești, a subscris acțiuni la diferite întreprinderi românești: astfel la banca „Albina” Sibiu, „Reșița”, „Banca Agrară”, „Banca Centrală pt. Industrie și Comerț”, „Pruna”, Ilia, banca „Ilia Mureșană” etc.

Portofoliul efectelor publice a fost evaluat în inventare la valoare cât mai reală și de multe ori sub această valoare cu scopul de a avea un bilanț cât mai solid. Ca o dovadă a politicii de prevedere și soliditate și la evaluarea acestor efecte, este și postul din pasiv: diferențe de curs nerealizabile la portofoliul de titluri de Lei 547.509— care sumă nu este decât o evidențiere a unei rezerve latente în urma prevederilor *noii legi bancare*.

Iată câteva cifre asupra portofoliului de efecte publice și acțiuni:

1890 Fl.	9.112'50
1895 „	40.537'10
1900 Cor.	139.829'15
1905 „	211.942'50
1910 „	442.369'55
1915 „	633.369'50
1920 Lei	1,621.955'—
1925 „	1,313.815'—
1930 „	4,315.680'—
1935 „	1,599.590'— <i>val. nom. 4,766.100'—</i>

La inventarul din 30 Iunie 1935, titlurile necotate la bursă în valoare nominală de 1,959.100 Lei sunt luate cu suma de 30.611 Lei cu toate că valoarea lor reală face cel puțin 700.000 Lei.

VIII.

Realități.

Banca „ARDELEANA” a făcut plasamente însemnate și în imobile. „ARDELEANA” și-a început activitatea în localul școlii românești din localitate. În curând a închiriat casa de unde se află azi farmacia Vlad.

Conducătorii „ARDELENI” erau preocupați din primii ani de existență de cumpărarea unui local propriu. Acest scop l-au ajuns în anul 1890, cumpărând casa unde se află azi „Cassa de păstrare”. Astfel apare în acest an contul *Realități* în bilanțul institutului cu Florini 17.000— prețul casei. La 3 ani se cumpără casa unde s'a zidit mai târziu în anul 1899 Hotelul Central. În anul 1909 banca cumpără Hotelul Széchenyi, care se transformă în local de bancă, unde își află și azi sediul principal banca „ARDELEANA”. În 1919 la inițiativa dlui Director Sglimbea, la stăruința dlui Consilier părintele Basarabă și cu ajutorul regre-

tatului Dr. Marghita banca „ARDELEANA” cumpără băile Geoagiu.

În 1920 se cumpără casa și intravilanul din strada Șaguna în care se adăpostesc Internatul Liceului A. Vlaicu și este instalată magazia de scânduri. Institutul mai are imobile în Orăștie în strada Prințului Mihai, fostă locuința dlui S. Vlad și fostă moara dela gară, apoi Hotelul Central din Orăștie, în Petroșeni localul băncii (casă cu etaj) și casa fostă a lui Hergot din strada Brândușa, în Geoagiu: localul sucursalei și încă două case cu localuri de prăvălie. În afară de acestea institutul mai are casă în Simeria fostă a lui Mohila, în Sântohalm fostă a lui Muntean Adam, în Pricaz fostă a lui Junie Ioan, în Orăștioara de jos fostă a lui Morărescu și unele realități în comuna Cugir, Chitid, Almașul mare și izvorul de apă minerală din Bozeș. Ultimele realități au rămas institutului din licitațiile efectuate contra debitorilor.

Imobilele institutului au fost trecute cu prețuri de cumpărare în Inventar.

Reparaturile și investițiile cum sunt și la Băile Geoagiu unde s'au făcut îmbunătățiri însemnate, au fost acoperite și din alte venituri, numai în parte mică a fost îngreunat Contul Realități.

Acest cont cu rezervele latente de peste 2 milioane constatate de Comisia de arbitraj este o dovadă în plus a politicii de soliditate de care au fost conduși aceia care au avut frânele băncii „ARDELEANA” în mână și care a contribuit ca institutul să fie în situația de a acoperi o mare parte din pierderile izvorâte din conversiune. (Vezi tabloul la sfârșitul capitoului).

În partea a doua a războiului mondial banca „ARDELEANA” a fost solicitată de autorități de a finanța cumpărarea și distribuirea de alimente, câștigând o rutină în aceste afaceri, a început să se ocupe cu comerț de mărfuri în anii de după războiu. Pentru a putea îmbrățișa acest soi de afaceri rentabile, în anii după războiu, Adunarea generală din 14 Aprilie 1918, schimbă statutele în sensul ca banca să poată face afaceri de comerț. Afacerile comerciale cu care s'a indeletnicit în acești ani până în 1922, au fost: comerțul de vite, comerțul cu tot felul de beuturi alcoolice, petrol, sodă caustică, piatră vânăță, fier, cereale, zahăr, talpă etc. În 1919 înființează o magazie de scânduri în tovărășie cu dl Dumitru Martin.

Conducătorii băncii au avut fericita prevedere de a lichida afacerile comerciale până au fost rentabile, astfel încât cu o neînsemnată excepție, afacerile s'au soldat cu beneficii frumoase pentru bancă. Singura afacere comercială care s'a separat abia în anul trecut de bancă în urma prevederilor legilor conversiunii, a fost magazia de scânduri: Banca ARDELEANA & Co. La această întreprindere banca „ARDELEANA” este cointereseată cu jumătate capital în sumă de Lei 192.410—.

Institutul mai are o tipografie: „Solia Dreptății“, care în decursul acestui an este plănuită a fi lichidată.

Iată câteva cifre care ne arată cum a evoluat Contul Realităților în decurs de 50 ani:

1890	Florini	17.000'—
1895	„	32.615'—
1900	Cor.	214.586'01
1905	„	164.765'24
1910	„	185.734'74
1915	„	729.000'—
1920	Lei	231.870'—
1925	„	834.419'—
1930	„	2,407.478'—
1935 30 Iunie		4,620.254'—

IX.

Beneficii și dividende.

Rezultatele obținute de banca „ARDELEANA“ în afară de anii de criză și a legilor de conversiune, sunt mai mult decât mulțumitoare, îndeosebi dacă ținem seama că banca n'a avut ca singur scop rentabilitatea cu orice preț. În afară de formarea unui venit, n'a pierdut din ochi rolul cultural și social pe care nu l-a pierdut din vedere dela înființarea ei.

La obținerea rezultatelor frumoase a contribuit pe lângă faptul că a lucrat în mod solid aproape fără pierderi și faptul, că s'a avut totdeauna în vedere ca să nu se facă cheltuieli zadarnice, regia să fie cât mai redusă.

Iată cum a evoluat venitul net în decurs de 50 ani:

1886	Florini	6.285'27
1890	„	14.101'21
1895	„	21.513'58
1900	Cor.	67.836'78
1905	„	89.990'81
1910	„	168.129'93
1915	„	123.921'13
1920	Lei	378.939'08
1925	„	1.533.727'04
1929	„	3.327.958'—
1930	„	4.742.830'—
1935—30 Iunie	Profit brut	34.243'—

Din beneficiile obținute s'au plătit acționarilor dividende, cari putem spune au fost potrivite, amăsurat împrejurărilor.

Iată dividenda plătită de banca „ARDELEANA“ în decursul activității sale de 50 ani:

Dela 1886—1909	10%
„ 1910—1913	12%
„ 1914—1918	8%
În 1919	12%
„ 1920	14%
„ 1921	16%
„ 1922	20%
Dela 1923—1924	30%

Dela 1925—1928 20%

„ 1929—1930 15%

Procentul dividendei este calculat în raport cu capitalul nominal al acțiilor, raportat la capitalul efectiv plătit pentru acții, cari s'au emis cu agio procentul dividendei este simțitor mai mic.

X.

Fond de pensuni.

Din venitele obținute conducătorii băncii „ARDELEANA“ au dotat cum am văzut cu sume frumoase fondurile de rezervă.

Iar pe de altă parte pentru a stabili o colaborare cât mai strânsă și interesată între funcționari și institut, a stabilit în statute participarea la venite a funcționarilor.

Participarea la venit a funcționarilor a fost de 8% la sută din venitul net după detragerea primei dividende de 5% la sută, în prezent participarea funcționarilor la venite este de 10% la sută din venitul net după detragerea de 10% la sută pentru fondurile de rezervă și 5% la sută prim dividend.

Cu gândul de a îmbunătăți soarta funcționarilor, banca înființează la 3 ani de existență un fond de pensune, pe care-l alimentează cu diverse venite, pentru a da posibilitate funcționarilor ca în schimbul unei taxe foarte modeste, să primească o pensie mulțumitoare, care să-le asigure bătrâneța.

Fondul de pensie arată următoarea dezvoltare în decursul celor 50 ani:

1888	Florini	318'—
1890	„	1.123'60
1895	„	9.760'09
1900	Cor.	34.631'24
1905	„	70.524'76
1910	„	123.796'72
1915	„	181.532'36
1920	Lei	231.870'16
1925	„	1.060.316'59
1930	„	2.220.149'—
1935—30 Iunie	„	2.741.767'—

XI.

Activitatea culturală și socială.

Vorbind de activitatea băncii „ARDELEANA“ este locul să amintim și de activitatea ei pe teren cultural și social. Pe lângă preocupările de ordin economic, conducătorii băncii „ARDELEANA“ au dat o deosebită atențiune și celor culturale și sociale, considerând acțiunea de dezvoltare culturală ca o necesitate, ca o parte întregitoare din misiunea institutului. Pentru a putea satisface și această misiune culturală, banca „ARDELEANA“ a înscris în statutele ei ca 5—7% la sută din venitul net să fie acordat pentru

scopuri culturale. Banca „ARDELEANA” a donat în forma aceasta pentru scopuri culturale în decursul celor 50 de ani de existență suma de 6,932.699/10 Lei. În afară de sumele distribuite din cota de binefacere, banca „ARDELEANA” a mai donat sume importante din alte venituri pentru scopuri naționale. Astfel a jertfit peste 3,500.000 Lei cu Garda Națională, cu pregătirea memorabilei adunări dela 1 Decembrie 1918, cu Liceul A. Vlaicu și cu cele două biserici din Orăștie. Aceste două cifre cari fac peste 10 milioane Lei, vorbesc dela sine despre aceea ce a jertfit banca „ARDELEANA” în decursul existenței sale pentru scopuri culturale, naționale și sociale.

Cota de binefacere a băncii „ARDELEANA” a fost distribuită în primul rând bisericilor și școlilor românești din Orăștie și jur, s'au creat diverse fonduri pentru copiii săraci, pentru Casina Română din Orăștie, pentru Reuniunea Meseriașilor, pentru Casa Națională, s'a dat diverse stipendii pentru economi, meseriași, ajutoare pentru studenți, Orfelinat, pentru Internatul și Liceul A. Vlaicu și Gimnaziul de fete și diverse alte ajutoare.

În jurul băncii „ARDELEANA” s'a încheșat și o frumoasă viață socială românească; începând cu familiile funcționarilor împreună cu membrii din Direcțiune și Comitetul de cenzori și într'o măsură oarecare acționarii băncii concentrați și ocrotiți de „ARDELEANA”. Toți aceștia împreună cu intelectualii, meseriașii și comercianții din Orăștie, cari s'au întărit în urma activității băncii „ARDELEANA”, au format în jurul celor două Casine române (a intelectualilor și meseriașilor) centre puternice de întărire și afirmare a elementului românesc.

XII.

Conducerea și personalul „ARDELEANA”.

Rezultatele frumoase obținute de „ARDELEANA” se datoresc în mare parte faptului, că în fruntea acestui institut au stat persoane cu o autoritate, cu prestigiu și competență, cari au condus cu pricepere și prevedere frânele institutului.

Loc de onoare se cuvine fondatorului și primului său director care a fost Dr. Ioan Mihai. Om cu însușiri alese, cu stăruință de fier, veșnic preocupat de progresele băncii, văzând în acest progres însuși întărirea elementului românesc din Orăștie și jur, i-a pus institutului în timp de 16 ani, cât a condus banca „ARDELEANA”, până la 1901, baze solide și i-a dat un renume dintre cele mai bune institutului.

A fost urmat de o altă persoană de mare autoritate și competență în persoana dlui Dr. Aurel Vlad. Dr. Vlad a condus banca, ca director, dela anul 1901 până la anul 1906 și în calitate de președinte al Consiliului de Administrație dela anul 1913 până astăzi. În timpul cât a fost în fruntea băncii, a știut să im-

pună cele mai ieftine împrumuturi și cele mai deosebite înlesniri pentru clientela institutului. A păzit institutul de mirajul ademenitor al afacerilor comerciale și industriale, cari au dus la dezastru atâtea bănci după războiu. În anii de criză și conversiune banca „ARDELEANA”, datorită prestigiului D-sale, a trecut peste momentele cele mai critice ale existenței sale, iar de acțiunea pentru refacerea creditului românesc din Ardeal, începută de Dsa în calitate de președinte al „Solidarității”, banca „ARDELEANA”, împreună cu celelalte institute românești din Ardeal, leagă cele mai îndreptățite speranțe.

După retragerea D-sale din demnitatea de Director, l-a urmat dl Ioan Lapedatu, personalitate cu mare suprafață pe teren financiar, astăzi Administrator-delegat la Banca Națională și profesor la Academia comercială. În 5 ani cât a funcționat la banca „ARDELEANA” până în Oct. 1911, a lăsat urme neșterse, a dat băncii o organizare internă solidă care și astăzi îi poartă pecetea.

Dr. Octavian Sglimbea, urmașul lui Ioan Lapedatu, director, azi, la Banca Centrală din Cluj, în timpul cât a condus banca, dela 1912 până la 1920, și-a creat un titlu de merit prin faptul că a achiziționat în condițiuni foarte favorabile Băile termale din Geoagiu și a condus cu pricepere și prevedere afacerile institutului.

Reale servicii a adus băncii „ARDELEANA” Consiliul de Administrație și Comitetul de Cenzori, din care au făcut parte adesea cele mai de valoare persoane din Orăștie și jur, din toate clasele sociale. Mulți dintre consilieri și cenzori nu s'au mărginit numai la hotărârile dela masa verde, ci prin servicii directe, au fost de un real folos institutului.

Locul nu ne permite să insistăm mai mult în cadrul acestui raport asupra persoanelor cari au compus Direcțiunea și Comitetul de cenzori, fie-ne totuși permis să amintim pe dl adv. Samoilă Pop și Ioan Mihai, cari au conlucrat la fondarea băncii „ARDELEANA” și i-au adus servicii frumoase și mai târziu. Dl Ioan Mihai a luat parte și în calitate de secretar la adunarea de constituire a băncii și onorează și azi locul de membru în Consiliul de Administrație:

Funcționarii băncii „ARDELEANA” prin munca depusă cu zel și devotament, au contribuit și ei la bunul mers al institutului.

În prezent banca „ARDELEANA” are în serviciul ei 8 funcționari definitivi, 6 provizori, 3 practicanți și 5 persoane de serviciu.

XIII.

Concluzii.

La sfârșitul acestei dări de seamă ne luăm voie a desprinde câteva concluzii.

Existența de jumătate de secol a băncii „ARDELEANA” fără nici un ajutor și sprijin strein, este o

dovadă că a corespuns unei necesități reale și justifică astfel dreptul la existență pentru viitor.

Banca „ARDELEANA” a contribuit în decursul existenței sale de 50 ani, la emanciparea românilor de sub stăpânirea capitalului străin și la îmbunătățirea și ridicarea stării materiale a românilor din acest colț de țară în diferite forme. Cu ajutorul băncii „ARDELEANA” mulți Români și-au complectat și îmbunătățit inventarul agricol, și-au clădit case mai frumoase și igienice, și-au mărit moșioara — îndeosebi prin parcelările moșiilor mari ungurești făcute de banca „ARDELEANA”. În urma activității băncii „ARDELEANA” s’au mărit numărul și îmbunătățit situația comercianților și meseriașilor români și nu mic este numărul acelor care au studiat cu banii împrumutați dela banca „ARDELEANA”. Iar în locul bisericuțelor și școlilor umile și sărăcicioase dela sate, s’au zidit cu banii împrumutați dela banca „ARDELEANA” școli frumoase și biserici impunătoare.

Prin activitatea sa banca „ARDELEANA” a contribuit atât la dezvoltarea inițiativei, cât și a simțului de cruțare și economie, însușiri necesare la crearea și dezvoltarea de capitaluri necesare oricărui progres.

Banca „ARDELEANA” prin trecutul ei de jumătate de secol contribuie la dezvoltarea conștiinței că și elementul românesc este capabil să se afirme pe teren economic și financiar.

Dacă banca „ARDELEANA” n’a primit nici un sprijin sau ajutor străin, a contribuit în schimb cu peste 10 milioane Lei pentru scopuri de binefaceri și naționale, înscriindu-și astfel un necontestabil drept la recunoștința publică.

Menirea băncii „ARDELEANA” nu s’a terminat. Azi mai mult ca oricând elementul românesc trebuie să se afirme pe teren economic și financiar, căci numai punând mâna pe bogățiile acestei țări, românii vor deveni într’adevăr stăpâni în această țară.

Județul Hunedoara în care este așezată banca „ARDELEANA” are bogății frumoase, cari așteaptă numai ajutorul creditului pentru a fi exploatate și valorificate. Agricultură destul de avansată, comerțul și industria în dezvoltare, reclamă insistent credit care să le asigure dreptul la viață și prosperare.

Banca „ARDELEANA” cu trecutul și cu experiența câștigată stă la postul ei gata pentru a îndeplini și pe mai departe rolul de distribuitoare a creditului în județul Hunedoara.

Pentru a corespunde nouilor împrejurări create după legile conversiunii, pentru a satisface sugestiile Băncii Naționale și dispozițiile noiei legi bancare, pentru a beneficia de anumite scutiri fiscale și pentru a contribui la mărirea încrederii publicului, a făcut apel la colaborarea cinstită cu celelalte bănci din județ, la o concentrare de forță.

În aceste momente de grea încercare pentru bănci în urma legilor conversiunii, Statul are datorința ca să contribuie la refacerea creditului și la ajutorarea institutelor cari din cauze independente de voința lor au ajuns la strâmtoare. Sprijinind instituțiile financiare cari au dat dovadă că sunt viabile, contribuie la renașterea creditului și cu aceasta la consolidarea României-Mari.

După raportul dlui Dr. Mihailă a vorbit dl Ion I. Lapedatu, fost director al „Ardeleni”, administrator-delegat la Banca Națională a României.

Cuvântarea dlui Ioan I. Lapedatu :

Ca delegat al Băncii Naționale a României la adunarea semicentenară și jubiliară a D-voastre, dați-mi voie, Domnule Președinte, să vă prezint călduroase felicitări din partea instituțiunii ce reprezintă, împreună cu cele mai bune urări de progres și succes pentru viitor.

În trecutul ei de 50 de ani, „Ardeleana” a fost, ca izvor de credit și chivernisitoare de economii, în acest colț de țară, ocrotitoarea cea mai puternică și mai înțelegătoare a străduințelor economice ale poporului nostru, iar pentru Românii din Orăștie — prin tot ceea ce a făcut pentru binele de obște — însemnează piatra de temelie în jurul căreia s’a dezvoltat și consolidat viața lor socială, culturală și națională.

Având dela început o viziune clară a scopurilor ce trebuiau realizate, și-a urmărit programul ei de realizări cu sistem și perseverență, înfăptuindu-l cu rezultate ca nici o altă instituțiune similară. Am putea spune, fără exagerare, că aproape tot ceea ce există românesc în această veche așezare orașenească, s’a înfăptuit prin sau cu concursul „Ardeleni”.

Ea și-a răspândit cu înțelegere și prisosință forțele materiale și morale pentru înaintarea, întărirea și luminarea maselor largi ale poporului, rămânându-i totuși suficiente rezerve ca să poată trece peste dificultățile cumplitei crize economice ale anilor din urmă. Azi și-a reluat locul și suntem convinși că, urmând cu răbdare drumul bătut în trecut și conformându-se cu grije nouilor exigențe ale împrejurărilor schimbate, „Ardeleana” va rămânea și în viitor piatra unghiulară, pe care să se razime viața și activitatea economică a Românilor din Orăștie și din frumoasele așezări românești de pe întinsele văi ale Mureșului.

Desigur că după o asemenea activitate în trecut și cu chezașiile ce le poate da pentru viitor, „Ardeleana” are dreptul la recunoștința și respectul tuturor, dar și la sprijinul întreg al celor ce i-l pot și trebuie să i-l dea. Cu toată admirația pentru tot ceea ce a înfăptuit și cu cele mai bune nădejdi de noi și importante realizări pentru ziua de mâine, Banca Națională a României vă fi alături de „Ardeleana” cu tot ajutorul moral și material ce-l dărește și ce-l poate acorda în al doilea semicentenar în care a intrat.

Prin glasul trimisului său, Banca Națională a României îi spune: Vivat, crescat, floreat!

II.

În toamna aceasta se împlinesc 24 de ani, de când, după o activitate de șase ani la „Ardeleana”, am părăsit Orăștia, ducând cu mine cele mai frumoase și duioase amintiri despre instituțiunea ce slujisem și despre oamenii cu cari am avut norocul și fericirea să colaborez.

Veniseam aci într-o vreme, când rețeaua organizației economice și financiare a Românilor de dincoace de Carpați era aproape complet împletită cu cele peste una sută de instituțiuni de credit și economii. Trecuse epoca fondărilor și se dăduse, prin conferințele directorilor noștri de bancă, și în deosebi prin cele mai autorizate condee de pe acele vremuri: Dr. Cornel Diaconovich și Eugen Brote — lozinca consolidării acestor instituțiuni. În spiritul ideilor de acum treizeci de ani preocupările conducătorilor băncilor noastre erau: mijloace de acțiune cât mai corespunșătoare și mai sigure și credit mobil și efitin. Cu acest program al vremii de atunci am început activitatea mea la „Ardeleana“, unde am găsit și mijloace, dar și minți înțeleghătoare, cari să aprecieze și să sprijinească silințele noastre în această direcțiune. Cu concursul tuturor s'a isbit, în cei câțiva ani cât am colaborat împreună, să dublăm capitalul social, să sporim considerabil rezervele de tot felul, să augmentăm depozitele și creditele străine și în consecință să extindem afacerile cu dobânzi din ce în ce mai reduse.

S'a ajuns, în acești ani de străduințe comune, ca „Ardeleana“ să ocupe, ca forță financiară și importantă, locul al treilea între băncile românești din Ardeal și Banat.

Dar preocupările noastre n'au rămas închise între zidurile „Ardeleniei“. Din ideile frământate aici s'a realizat și organizat asociația băncilor „Solidaritatea“ cu controlul extern și obligator. Tot asemenea s'a realizat și înfăptuit prin lucrări pornite și făcute aici cea dintâiu întreprindere națională de asigurări a Românilor de dincoace de Carpați. A fost o epocă de preocupări și realizări, cari au găsit teren prielnic în frământările noastre din acest — pe atunci — important centru românesc. Cu ele se încheie și activitatea la „Ardeleana“ a celui ce le reamintește ca un tribut de recunoștință pentru toți cei ce au contribuit la înfăptuirea lor. Am plecat, ducând cu mine amintirea unor lucrări, la cari luasem parte cu toată convingerea, cu tot elanul vârstei de atunci și în cari lăsasem și o parte din sufletul ce mă anima.

Dar am mai plecat și cu două talismane neprețuite pentru mine și pentru viața de mai târziu.

Unul: **prețioasa experiență cu realitățile vieții.** Urmând pildele altora, nu m'am mulțumit a privi viața din biroul în care lucram. Am descins în mijlocul ei, în mijlocul satelor noastre cu modestele și umilele case țărănești. Aci am cunoscut oamenii și lumea; aci nevoile și leacul lor. Aci am descoperit comorile tainice ale energiilor odihnite și am simțit mulțumirea, pe care o poate da munca de toate zilele pusă în slujba celor necojjiți. Această experiență m'a legat sufletește și mai mult de clasa țărănească, unde îmi aveam obârșia și unde începusem să cunosc viața cu greutățile ei. Și am rămas legat de dânsa în așa măsură, încât, când valurile vieții m'au aruncat în lumea

cea mai de sus, strălucirile ei nu m'au ademenit și nu m'au orbit, căci înaintea ochilor mei sufletești aveam mereu icoana satelor și oamenilor noștri, în cari vedeam adevăratul și singurul viitor.

Al doilea talisman a fost: **forța morală** ce mi-am sporit-o în acele vremuri. Dela oamenii pe cari i-am cunoscut și prețuit aici, începând cu distinsul întemeietor al „Ardeleniei“, Dr. Ioan Mișu, și până la avântatul reprezentant al noiei generațiuni de atunci, președintele nostru de azi, am învățat și m'am convins că singură buna credință și onestitatea în gândire și'n fapte, te pot menține și ridica în viață.

Cu aceste talismane am plecat de aici, purtându-le în sufletul și cugetul meu. Prin ele am continuat lupta vieții.

Azi îmi cade nespuse de bine că după atâta vreme Vă pot aduce omagiile mele, fiind adânc recunoscător Providenței că m'a purtat în drumul vieții pe la această Instituțiune și pe aceste meleaguri. Cred cu toată puterea convingerii mele în viitorul „Ardeleniei“ și dacă mi-ar fi îngăduit să arăt în ce văd chezașia acestui viitor, aș spune: munca, cruțarea, vechile virtuți și singurele cari mai pot alcătui în criza grozavă prin care trece lumea, capitalul moral și material în lupta economică, iar ca scop al activității ei satele noastre, pentru că să nu uităm — cum spunea, atât de frumos și cu atâta dreptate, acum un sfert de secol întemeietorul acestei instituțiuni — că acolo în umilele case țărănești se țese viitorul neamului nostru.

În numele institutului de credit și de economii „Albina“ a vorbit dl Ion Vătășianu, director general.

Discursul dlui I. Vătășianu.

Onorată adunare generală,
Doamnelor și Domnilor,

Vă rog să binevoiți a lua act, că Consiliul de Administrație al institutului de credit și economii „Albina“ - Sibiu, apreciind legăturile de afaceri bancare ce întreține cu institutul Dv. încă dela înființarea lui, legături cultivate în interesul ambelor părți, s'a simțit îndatorat să participe la această serbare de comemorare a celor 50 de ani de existență, respective activitate, a institutului Dv. încredințând cu reprezentarea „Albinei“ pe vice-președintele Cons. de Admin. Dl Dr. Nicolae Comșa și pe mine.

Onorată adunare,

Dacă ne gândim la greutățile ce întâmpină poporul nostru de țărani pentru satisfacerea nevoilor sale de credit, înainte de a avea instituțiile sale proprii, fiind avizat, aproape exclusiv, la credit particular, pentru că instituțiile de credit ale altui neam, cari existau pe atunci, nu serveau decât interesele și nevoile neamului lor, ne putem ușor da seamă de binefacerile

ce au adus poporului nostru, instituțiile proprii, create la inițiativa intelectualilor noștri bineintenționați și cu ajutorul țărânimii mai instărite materialicește.

Inițiatorul și fondatorii primului institut de credit românesc au crezut că pentru împrejurările, modul de viață și însușirile poporului nostru sunt mai corăspunzătoare societățile pe acțiuni, ca instituții pentru procurare de credite, decât însoțirile (cooperativele) adoptate de conlocuitorii noștri sași.

Au introdus însă și ei în programul de realizări ca o anumită cotă din beneficii să fie destinată pentru scopuri culturale și de binefacere.

Am convingerea, că aceia cari au făcut această apreciere — ce privește însușirile poporului nostru — n'au greșit și că a fost o idee fericită înființarea de institute de credit românești ca societăți pe acțiuni și nu de însoțiri (cooperative).

Toți aceia, cari au urmărit dezvoltarea cooperativeelor în România întregită și modul de funcționare al acestora, îmi vor da dreptate.

Doamnelor și Domnilor,

Câte greutăți au avut de învins fondatorii primului nostru institut de credit ca să delătore neîntemeiatele temeri de reușită, neîncrederea și rezerva cu care a fost întâmpinată prima creațiune românească de credit de unii dintre cei mai hotărâtori factori ai noștri, cari dubitau în capacitatea și priceperea noastră de conducere a unor întreprinderi, ne-o mărturisește mai bine faptul, că a trebuit să treacă 11 ani până să se poată întemeia numai cu ajutor material și moral al „Albinei“, al doilea institut financiar românesc, care a fost „Furnica“ din Făgăraș.

De aci mai departe înființările de instituții nouă de credit s'au succedat mai repede.

La doi ani dela înființarea „Furnicii“, adică în 1885, a urmat ca al treilea institut de credit românesc, institutul care azi serbează aici 50 ani de existență, institutul „Ardeleana“, care spre lauda fondatorilor lui, trebuie să recunoaștem că a fost creat numai din puterile proprii ale Românilor din acest ținut, fără nici un sprijin din altă parte.

„Albina“, îndată ce noua instituție a început să funcționeze, n'a pregetat să intre în legătură de afaceri cu ea și — amăsurat împrejurărilor proprii de pe vremuri — să-i acorde credite de scont și cont-curent, cari i le menține și în prezent.

Doamnelor și Domnilor,

După această scurtă reprivire asupra greutăților dela înființarea instituțiilor financiare românești din Ardeal și cu referire la datele cuprinse în darea de seamă a Consiliului de administrație al institutului „Ardeleana“ din prilejul serbării jubilar de azi, con-

statăm cu multă satisfacție progresele realizate în cursul celor 50 ani de „Ardeleana“, atât ce privește capitalul social și fondurile de rezervă, cât și depozitele spre fructificare și plasamentele institutului în tot felul de împrumuturi.

În special referitor la împrumuturi din raportul prezentat aflăm că 90% sunt împrumuturi agricole, ceea ce înseamnă că aproape întreaga clientelă debitoare a institutului se recrutează din pătura țărănească.

Doamnelor și Domnilor,

Dacă cercetăm activitatea culturală și socială a institutului „Ardeleana“, ale cărei statute prevăd în acest scop o cotă de 5—7% din venitul net anual — găsim că „Ardeleana“ a jertfit în cursul celor 50 ani de existență pentru scopuri culturale și de binefacere aproape 7 milioane Lei, iar pentru scopuri naționale 3—5 milioane Lei.

Din cele expuse se poate deduce, cari au fost idealurile și sentimentele de cari au fost animat Consiliul de administrație și conducerea institutului „Ardeleana“ dela înființare și până astăzi.

Putem urmări binefacerile ce a revărsat „Ardeleana“ asupra tuturor instituțiilor românești din Orăștie și cercul ei de activitate prin subvenționarea celor două biserici, prin crearea și augmentarea de fonduri pentru copiii săraci, pentru Casina română, pentru Reuniunea Meseriașilor, Casa Națională, etc., apoi prin acordarea de burse și ajutoare pentru economi, meseriași, pentru Internatul și Liceul Aurel Vlaicu, Gimnaziul de fete, etc.

Toate acestea documentează odată mai mult că institutele financiare românești din Ardeal nu au urmărit numai scopuri comerciale de câștig pentru acționari ci totdeauna, paralel, și scopuri de interes obștesc: culturale, de binefacere și naționale.

Institutul „Ardeleana“ până acum și-a înțeles și împlinit pe deplin misiunea pentru care a fost creat, ajutând țărâניה cu creditele necesare și cu dobânzi suportabile, pentru a o ridica prin cultură și bunăstare.

Tot așa a fost institutul „Ardeleana“ pavază instituțiilor culturale și economice ale Românilor din Orăștie și ținutul ei. (Vezi Monografia de 25 ani pag. 118).

Deci constat cu plăcere că Consiliul de administrație al institutului „Ardeleana“ în frunte cu distinsul și energicul ei președinte dl Dr. Aurel Vlad, fost ministru de finanțe al României întregite, și corpul funcționarilor lui, au urmat cu devotament principiile călăuzitoare proclamate la înființarea institutului și au depus muncă bună și rodnică în ogorul național, pentru care merită toată recunoștința și mulțumita noastră a tuturor cari avem la inimă viitorul acestui popor.

În numele institutului „Albina“ aducem omagiile noastre de venerațiune și recunoștință credincioșilor conducători de pe vremuri ai institutului „Ardeleana“ și

felicităm Consiliul de administrație și corpul funcționarilor pentru frumoasele înfăptuiri realizate dela înființarea „Ardeleni” și până în prezent și-i rugăm și așteptăm să continue a lucra și în viitor în același spirit tradițional de cinste, devotament și conștiințiozitate, pentruca „Ardeleana” să devină o citadelă indistructibilă a vieții economice din acest ținut.

Dl Constantin Popp, vicipreședintele „Solidarității” a rostit în numele Asociației băncilor românești din Ardeal și Banat următoarea cuvântare.

**Cuvântul vicepreședintelui „Solidarității”
dl Constantin Popp.**

Dela sărbătorirea de azi, a împlinirii unui jumătate de veac de existență și de activitate a frunțașei noastre bănci „Ardeleana”, activitate atât de fericită în rezultatele sale pentru neamul nostru, asociația „Solidaritatea” a băncilor românești din Ardeal, Banat, Crișana și Maramurăș, nu putea și nu era îngăduit să lipsească.

Prezența noastră aici, a reprezentanților „Solidarității”, în numele căreia am cinstea să Vă vorbesc, nu este un simplu act de curtoazie față de o bancă, ce-și serbează aniversarea, ci este satisfacerea unei necesități sufletești, împlinirea unei datorii, prezentarea omagiilor și manifestarea recunoștinții noastre față de „Ardeleana” și conducătorii ei, din trecut și din prezent, pentru o activitate rodnică de jumătate veac și pentru tot ce acest frunțaș institut a reușit să înfăptuiască între împrejurări grele în trecutul lui de 50 de ani, pentru propășirea poporului nostru, pe teren economic, social, cultural și prin toate acestea pe țărâm național în acest binecuvântat colț de țară.

Un sentiment de elementară datorie ne impune să dăm expresiune profundei noastre gratitudini și pentru caldul și înțelegătorul sprijin moral, intelectual și material, ce „Ardeleana” a dat, — prin conducătorii ei de pe vremuri și actuali — asociațiunii „Solidaritatea”, încă din primele zile ale înființării ei, toată vremea, și până în zilele noastre.

În adevăr pe fericitul mare mecenate Dr. Ioan Mișu, principalul animator și fondator al „Ardelenii”, primul președinte al Cons. de adm. și cel dintâiu director executiv al acestei bănci, îl găsim încă la 1898, deci acum aproape 4 decenii, activând în I-a Conferință dela Sibiu a băncilor românești din Ardeal, ținută la 25 și 26 Iunie 1898, în care conferință s'au pus primele temeuri pentru înființarea „Solidarității”, ce a urmat la 1907.

Dr. Mișu a fost raportorul acelei memorabile ședințe și a fost ales dela început membru a Delegațiunii Băncilor Românești, cum se numea pe atunci organul de conducere al asociației ocazionale a băncilor noastre, transformată ulterior în „Solidaritatea”.

În a II-a conferință a băncilor românești ținută la Sibiu, la 20 Septembrie 1901 găsim raportor pe actualul nostru președinte, dl Ministru Dr. Aurel Vlad. ales atunci și membru al Delegațiunii în locul fericitului Dr. Mișu.

Îi urmează ca membru în Direcțiunea „Solidarității” fostul Ministru de Finanțe și actualul Administrator-Delegat al Băncii Naționale a României, dl Ioan I. Lăpedatu, pe atunci director al băncii „Ardeleana”. În birourile „Ardeleni”, a plămădit, a compus dl Lăpedatu primele statute ale „Solidarității”, în baza cărora aceasta a luat ființă în forma sa actuală, și funcționează și azi.

Tot „Ardeleana” ne-a dat și pe actualul nostru președinte, dl min. Dr. Aurel Vlad, care în vremurile extrem de grele ale anilor ultimi, vremuri grele ce încă nu au luat sfârșit, conduce cu vigoare și cu tenacitate pilduitoare destinele „Solidarității”, și acțiunea de salvare a băncilor românești ardeleni de pericolul peirii, de care sunt amenințate în urma unor legiuiri nefaste. Și duce dl Dr. Vlad lupta sa istovitoare cu elan, cu o dârzenie rară, necrușând nici osteneală, nici timp și aducând chiar sacrificii materiale.

Cum vedeți Doamnelor și Domnilor, vechi și intime legături sufletești și de colaborare de decenii întregi cu vrednicii conducători ai „Ardeleni” și cu acest institut, pe un teren comun, justifică, ne îndreptățește și ne obligă să luăm parte la praznicul și la bucuria zilei de azi.

Doamnelor și Domnilor! Nu voi intra într-o înșirare amănunțită și în aprecierea, din toate laturile, a activității binefăcătoare și a înfăptuirilor multiple ale „Ardeleni”, în cursul celor 50 de ani, ce s'au scurs dela înființarea sa, înfăptuiri ce întâlnim cu prisosință pe toate terenele vieții noastre publice românești ante și postbelice.

Nu-mi îngăduie aceasta nici locul și nici timpul,

Ar fi să repetez ori să parafrazez amplul raport, prezentat azi, aici, de Consiliul de administrație, raport pe cât de sobru, pe atât de real și verificabil în toate afirmațiunile sale de toți, cari cunoaștem trecutul.

„Ardeleana” prin activitatea sa prin realizările sale, durabile, de ordin economic și național în sensul cel mai larg al cuvântului, în tot cursul existenței sale semicentenare, pentru propășirea pe toate terenele a neamului nostru și prin mentalitatea sănătoasă, de cari au fost stăpâniți conducătorii ei din toate vremurile, este prototipul băncilor românești ardeleni. În felul „Ardeleni” și-au împlinit — o putem spune fără exagerare — misiunea financiar-economică și națională — fiecare în limitele puterilor — toate băncile românești ardeleni.

Sprijinirea, ajutorarea și salvarea acestora din nesiguranța în care se sbat în prezent și menținerea lor, în vederea misiunii eminent naționale, ce mai au de îndeplinit în aceasta importantă parte a patriei

noastre, se prezintă și cu prilejul acestei aniversări, ca un înalt comandament nu numai național, ci și al dreptului și dreptății.

Când prezentăm „Ardeleni”, în numele obștei băncilor românești de dincoace de Carpați, grupate sub steagul „Solidarității” omagiile și recunoștința noastră pentru trecutul ei atât de luminos în fapte și mănos în rezultate, îi urăm, ca învinse dificultățile trecutului recent, și consolidată complet, să aibă parte și în viitor de conducători, cu tragere de inimă pentru bancă și popor, cu autoritate, prestigiu și competență, cum a avut norocul să aibă în trecut și are în prezent, ca să poată continua și desăvârși opera constructivă a vrednicilor înaintași.

Și acum Doamnelor și Domnilor, permiteți-mi să adresez cu acest prilej, câteva cuvinte, și iubitelui nostru președinte, dlui min. Dr. Vlad.

Urmărim și vedem, dle Președinte, cu admirație elanul, îndelunga răbdare, ostenețile și dârzenia cu care luptați, de un șir de ani pentru salvagardarea intereselor așezămintelor noastre financiare, pentru mântuirea lor de peire, care constituie și un înalt interes național și de stat și asigurându-Vă de adâncă noastră recunoștință, Vă urăm din tot sufletul și pentru viitor, deplină vigoare trupească și sufletească, pentru ducerea la bun sfârșit a acțiunii începute și realizarea idealului căruia V-ați dedicat: salvarea creditului românesc din Ardeal, pentru care Vă va fi recunoscutoare și posteritatea.

In lupta pentru cauza noastră și justă și dreaptă ne veți afla totdeauna lângă D-voastră.

In numărul viitor vom publica și textul celorlalte cuvântări, precum și continuarea reportajului.

Din adunarea generală festivă s'a trimis M. Sale Regelui Carol II. următoarea telegramă:

Majestății Sale

REGELUI CAROL II

București.

Adunarea generală festivă a Băncii Ardeleana din Orăștie, ținută în 8 Septembrie 1935, din prilejul împlinirii a 50 ani de activitate, cu participarea băncilor din Solidaritatea, depune omagiile sale la treptele Tronului și asigură pe Majestatea Voastră de cel mai desăvârșit devotament. Roagă respectuos pe Majestatea Voastră să binevoiască a acorda Înaltul sprijin Regal pentru salvarea băncilor românești din Ardeal, eari au contribuit prin jertfe nenumărate la desrobirea economică, culturală și socială a Românilor ardeleni, precum și menținerea trează a conștiinței naționale, în trecut contribuind în mod real la înfăptuirea idealului național: Unirea poporului românesc în hotarele etnice și firești. Lipsit de ocrotirea M. V. creditul român ciscarpatin va fi aservit instituțiilor minoritare atât de consolidate, iar elementul român autohton slăbit tocmai în momentul când trebuie să facă noi eforturi și sacrificii pentru consolidarea Statului întregit.

Dr. Aurel Vlad
președintele adunării.

S.

Convocare.

Domnii acționari ai Institutului de credit și economii „CRIȘANA” din Brad sunt convocați la

adunarea generală extraordinară,

care se va ținea Joi, 3 Octombrie 1935, la orele 3^{1/2} p. m., în localul institutului din Brad.

ORDINEA DE ZI:

1. Deschiderea și constituirea adunării;
2. Modificarea statutelor institutului art. 1—96;
3. Modificarea statutelor Fondului de pensiune art. 1—42;

Brad, la 5 Septembrie 1935.

Consiliul de administrație.

„ANDREIANA”, inst. de credit și econ., s. p. a. Rășinari — Jud. Sibiu.

Bilanț brut semestrial la 30 Iunie 1935.

	Lei	b.		Lei	b.
Cassa	107.698	—	Capital social	4.000.000	—
Disponibil bănci în țară	381.943	—	Diverse Fonduri rez.	280.070	—
Portofoliu de titluri:			Depuneri spre fructific. pe termen de 5 ani	3.698.703	—
a) titluri românești	37.100	—	Creditori:		
Portofoliu de scont:			a) în țară	214.025	—
a) plătibil în țară	298.500	—	Angajamente de reescont:		
Debitori:			a) la B. N. R.	187.500	—
a) din țară	76.180	—	b) la Credit ind.	111.000	—
Debitori beneficiind de legea lichid. datoritorilor (cota rămasă)	6.738.859	—	Conturi transitorii	74.393	—
Pierderi rezultând din aplicarea legii lichidării datoritorilor	952.671	—	Dobinzi și beneficii	63.198	—
Cheltueli de administrație	10.028	—			
Dobinzi plătite	25.910	—			
	8.628.889	—		8.628.889	—

Rășinari, la 30 Iunie 1935.

CONSILIUL DE CENSORI:

ss. Romul Pop, expert-contabil.

ss. E. Dancășiu

ss. I. Marin.

„SOLIDARITATEA“

asociațiune de institute financiare ca însoțire.

Convocare.

În virtutea art. 39 din statute am onoare a convoca

Adunarea generală ordinară

a „SOLIDARITĂȚII“, pe ziua de 13 Octombrie 1935 (Duminică), orele 9 a. m., la Cluj, în sala festivă a Camerei de Industrie și Comerț, str. Foch 51, cu următoarea

ORDINE DE ZI:

1. Darea de seamă a Consiliului de administrație; prezentarea bilanțului pe anul 1934 și raportul Consiliului de cenzori;
2. Descărcarea Consiliului de administrație și a Consiliului de cenzori pentru gestiunea lor pe anul 1934;
3. Alegerea Consiliului de administrație și a Consiliului de cenzori;
4. Stabilirea taxelor instituțiilor membre față de asociație pentru anul curent;
5. Examinarea situației actuale a băncilor membre și probleme în legătură cu refacerea creditului românesc din Ardeal;
6. Propuneri și interpelări.

Membrii, care nu vor putea lua parte în persoană la adunarea generală, vor putea trimite procuri adresate biroului „Solidarității“, fie direct pe adresa din Sibiu, Str. Disarton Roman 1—3, fie pe adresa Banca Centrală pentru Industrie și Comerț, Cluj.

Orăștie, 12 Septembrie 1935.

Dr. Aurel Vlad

președintele „Solidarității“.

BCU Cluj / Central University Library

Activ.		Contul Bilanț la 31 Decembrie 1934.		Pasiv.	
	Let	b.		Let	b.
Disponibil la bănci	399.832	—	Capital de cote	34.300	—
Titluri românești cotate la Bursă	20.000	—	Fond de rezervă	145.585	—
Mobilier	7.000	—	Fond. Btr. de Informațiuni	15.580	—
Plasarea Fond. Btr. de Informațiuni	15.580	—	Cotizații dela membri	246.947	—
	442.412	—		442.412	—

Debit.		Contul Profit și Pierdere la 31 Decembrie 1934.		Credit.	
	Let	b.		Let	b.
Cheltuieli generale	11.375	—	Abonamente	29.020	—
Salare	69.000	—	Inserțiuni	17.308	—
Cheltuieli redacție „Rev. Econ.“	46.000	—	Dobânzi la Cont-Curent	4.524	—
Cheltuieli tipărirea „Rev. Econ.“	221.401	—	Dobânzi dela Titluri	1.010	—
Cheltuieli de Deplasare și de Publicațiuni	138.275	—	Contrib. membrilor pt. acop. speselor	468.080	—
Porto	19.260	—			
Impozite	14.631	—			
	519.942	—		519.942	—

Sibiu, la 31 Decembrie 1934.

CONSILIUL DE ADMINISTRAȚIE:

Dr. A. Vlad. Constantin Popp. Dr. Nicolae Petra. Dr. M. Velicieu. Adrian Cristea.
Dr. Mihail Măreș. Ionel Comșa. Dr. Octavian Popp. Șofr. Roșea

Subsemnatul Comitet de Cenzori am examinat conturile prezente și le-am aflat în ordine și în consonanță cu registrele:

Sibiu, la 29 Iunie 1935.

Iosif Albon.

Dr. Oct. Sglimbea.

Leon Bancu.

Dr. N. Mareu.